

KÖKÉNY ANDREA

**A rabszolgáság intézménye Texasban a mexikói időszakban,
1821–1836**

Slavery in Mexican Texas, 1821–1836. At the turn of the 18-19th century Texas lay at the borderlands of New Spain and thus was sparsely populated. When Mexico gained independence in 1821, one of the most important aims of the government was to attract immigrants to the region – from the north and the south as well as from the United States of America. There were only a few slaves in Hispanic Texas. Their number started to grow with the arrival of the Anglo-American inhabitants. However, there was an ongoing debate in Mexico throughout the 1820s and early 1830s whether to allow or outlaw the institution. The purpose of this essay is to examine the economic, social and political transformation in the borderland region during this period and analyze how the Mexican government and the inhabitants of the region (Americans as well as *Tejanos*) related to slavery in Texas.

Keywords: slavery, American immigration, Tejano, Texas, borderland region, colonization law

Mexikó kétszáz évvel ezelőtt, 1821-ben vívta ki a függetlenségét Spanyolországtól. A fiatal köztársaság határai északon egészen a mai Oregon államig nyúltak. A Mexikói-öböltől északnyugatra fekvő területek (a mai Kalifornia, Nevada, Arizona, Új-Mexikó, Texas) azonban már a spanyol időszakban is sokkal gyéribben lakottak voltak, mint Új-Spanyolország többi része, ezért mind a gyarmati kormánzatnak, mind a független Mexikó kormánzatának gondot okozott, hogyan integrálja a határvidéki területeket gazdaságilag és politikailag. Sokkal kevesebb figyelmet és forrást tudott fordítani a régióra, de kereste a megoldást az őslakos indiánok integrálására, vagy legalább a békés viszony megteremtésére és megőrzésére. A 17–18. században ennek egyik eszköze a missziók létrehozása volt, azonban ez nem nagyon járt sikerrel a nomád életmódot folytató tonkava, karankava és komancs indiánok körében. Ezért az 1780–1790-es években sor került a missziók szekularizációjára.¹ A 18–19. század fordulóján a gyarmati kormányzat újfajta politikával próbálkozott, amikor kísérletet tett kereskedelmi kapcsolatok kiépítésére az egyes törzsekkel, illetve különböző ajándékok révén próbált meg együttműködést kialakítani velük. A javuló viszonyt azonban gyökeresen megváltoztatta az 1810-es évektől kibontakozó függetlenségi mozgalom, melynek nyomán az addig sem túl nagy népesség tovább csökkent. A független mexikói kormányzat egyik fontos feladata így a határvidék benépesítése lett. Különböző

¹ Weber 1992, 1–3, 34–35, 148–158, 186–191.

kedvezményekkel megpróbálták bevándorlókat vonzani az ország északi és déli részéről és a szomszédos Amerikai Egyesült Államokból is.

A spanyol időszakban csupán néhány rabszolga volt Texasban, számuk az amerikai telepesek érkezésével kezdett növekedni. Az azonban folyamatosan vita tárgya és feszültségek forrása volt, hogy engedélyezzék-e az intézmény fennmaradását Mexikóban. Jelen tanulmány célja annak vizsgálata, milyen gazdasági, társadalmi és politikai átalakulás történt az 1820–1830-as években Mexikó északkeleti határvidékén, s hogyan viszonyult a kormányzat és a lakosság – a területen élő mexikóiak (*tejanók*), illetve az oda költöző amerikai telepesek – a rabszolgaság intézményéhez Texasban.

Texas a mexikói függetlenségi háború előestéjén

Az Új-Spanyolország északkeleti peremvidékén elhelyezkedő Texasban három missziós központ jött létre a 18. század folyamán: San Antonio (1718), La Bahía (1747) és Nacogdoches (1770). A központi kormányzattól távol azonban nagyon nehéz volt őket fenntartani. Csupán kis létszámú katonaságot tudtak itt állomásoztatni, ellátásuk is állandóan akadózott, így a vidék kevés telepest vonzott. 1803-ban, amikor az Egyesült Államok megvásárolta Franciaországtól a Mississippi nyugati vízgyűjtőmedencéjét, Louisianát, San Antonio lakosainak száma csupán 2500 volt, La Bahiában hétszáz, Nacogdochesben pedig nyolcszáz ember élt.²

Louisianát a hétéves háború végén, 1763-ban megkötött párizsi békében szerezte meg Spanyolország Franciaországtól. Ennek következtében Texas határvidéki tartományból belső tartomány lett. Ez azonban 1800-ban megváltozott, hiszen a San Ildefonso-i szerződés értelmében Louisiana újra francia fennhatóság alá került. Amikor pedig a koalíciós háborúk miatt pénzsűkébe került Bonaparte Napóleon 1803-ban eladta a területet az Egyesült Államoknak, Texas az amerikai terjeszkedés és Új-Spanyolország közötti ütközőzóna részévé vált. Státuszát azonban az USA és Spanyolország is vitatta. Az amerikaiak a Louisiana-vásárlás részének tekintették, a spanyolok viszont nem voltak hajlandók lemondani róla.³

A feszültséget növelte, hogy mindkét ország csapatokat küldött a vitatott terület közelébe. A határvitát átmenetileg 1806. november 4-én zárták le, amikor James Wilkinson amerikai tábornok és Simón de Herrera, Nuevo León tartomány kormányzója és a határvidék védelmével megbízott spanyol csapatok parancsnoka megegyezett, hogy Texas és Louisiana között a Sabine folyó mentén létrehoznak egy „semleges övezetet” arra az időre, míg végleges megállapodás nem születik a határról.⁴ Ez nem volt hivatalos szerződés, így egyik ország sem ratifikálta, de mindkét fél tiszteletben tartotta. Ahogy azonban az várható volt, a semleges zóna, a senki földje hamarosan megtelt különféle szerencsevadászokkal, politikai menekültekkel, szökött rabszolgákkal, dezertőrökkel, tolvajokkal és csempészekkel, vagyis olyan emberekkel, akik közül senki sem volt kívánatos sem Texasban, sem Louisiana-ban.⁵

A semleges zóna létrehozásáról szóló egyezményt követően Texas saját kormányzót kapott a fiatal, művelt és energikus Manuel María de Salcedo személyében. 1810 márciusában beutazta Kelet-Texasot, hogy felmérje az Egyesült Államokkal határos vidék helyzetét. Dohány, indigó és gyapot termesztésére alkalmas földeket látott, de meglepődve tapasztalta,

² Meinig 1969, 23–24; Campa 1979, 157, 167, 169; Torget 2015, 19–20, 24–25.

³ Weber 1992, 291–296; Meinig 1969, 58–60; Chipman – Joseph 1999, 228.

⁴ *The Neutral Ground Agreement, October 29, November 4, 1806*. In: Wallace – Vigness 1963, 37–38.

⁵ Weber 1992, 295; Fehrenbach 1968, 120.

milyen gyéren lakott a terület. Jelentésében arról számolt be, hogy csupán 353 veterán katona tartózkodott Texasban, a lakosság pedig mindössze 3122 fő volt.⁶

Mindez azt jelentette, hogy a határvidék benépesítésére tett addigi spanyol kísérletek nem jártak sikerrel. Ráadásul közben megérkezett Uj-Spanyolországba a napóleoni háborúk eseményeinek, valamint IV. Károly spanyol király eltávolításának és VII. Ferdinánd lemondatásának híre, ami tovább növelte a bizonytalanságot.⁷

Amikor pedig Miguel Hidalgo vezetésével megkezdődött a mexikói függetlenségi háború, a határvidéki területeken is megindult a szervezkedés Juan Bautista de las Casas vezetésével.⁸ 1811. január 21-én San Antonio de Béxarban elfogták Manuel de Salcedo texasi kormányzót, Simón de Herrerát, Nuevo León kormányzóját, valamint tizenkét tisztet, és a foglyokat Monclovába küldték. Las Casas ideiglenes kormányzónak nyilvánította magát. Hatalma azonban mindössze harminckilenc napig tartott. 1811. március 2-án Juan Manuel Zambrano vezetésével a royalisták elfoglalták Las Casas rezidenciáját és társaival együtt letartóztatták, Salcedo kormányzót és társait pedig szabadon engedték.⁹ Alig három héttel később Hidalgo atya és követői óriási veszteségeket szenvedtek a Guadalajara melletti ütközetben. Texas felé menekültek, amikor váratlanul rajtuk ütöttek és 1811. március 21-én elfogták őket.¹⁰ Chihuahuaiban Manuel de Salcedo kormányzó vezette a tárgyalásukat. A perben Hidalgo atyát golyó általi halálra ítélték és július 31-én kivégezték. Hogy példát statuáljanak, egy hónappal később a royalisták Las Casast és társait is bíróság elé állították. Mivel felségárulás vádjában találták őket bűnösnek, az elítélteket hátba lötték. Las Casas fejét levágták, sóval beszórták és San Antoniába vitték, ahol póznára tűzték és a főtéren közszemlére tették.¹¹

A kivégzések azonban nem törték meg az északi tartományok lázadóit. Vezetésüket José Bernardo Gutiérrez de Lara vette át. 1811 őszén az Egyesült Államokba indult, hogy támogatást szerezzen az amerikai kormánytól és önkénteseket toborozzon a függetlenségi háború folytatásához. Washingtoni vendéglátói biztosították arról, hogy szimpatizálnak a mexikóiak függetlenségi mozgalmával, de azt is értésére adták, hogy a Louisiana-vásárlás nyomán egészen a Rio Grande folyóig igényt formálnak a délnyugati területekre. A Madison-kormányzat azonban egyelőre nem szándékozott hozzácsatolni a területet az Unióhoz. Figyelmét ugyanis lekötötte Florida kérdése, ahol a meggyengült spanyol uralom miatt szintén felkelések törtek ki, s Kelet-Florida lakói kinyilvánították csatlakozási szándékukat az Egyesült Államokhoz. Így viszont Gutiérrez sem anyagi, sem katonai segítségre nem számíthatott az amerikai kormánytól, ezért hazaindult Texasba.¹²

1812. április végén érkezett meg New Orleansba, ahol számos amerikai önkéntes csatlakozott hozzá, többek között a West Pointon végzett Augustus William Magee, aki korábban az amerikai hadsereg tüzérségi tisztje volt.¹³ A köztársaságiak serege Gutiérrez és

⁶ Chipman – Joseph 1999, 230–231; McDonald 2010, 20.

⁷ Fehrenbach 1968, 121; Wittman 1971, 210–211; Weber 1992, 296–297; Anderle 1998, 77–78.

⁸ Milligan 1975, 11; Chipman – Joseph 1999, 233; McDonald 2010, 21.

⁹ Milligan 1975, 14; De la Teja 2010, 31; McDonald 2010, 22–23.

¹⁰ Wittman 1971, 214–215; Milligan 1975, 17; Weber 1982, 9; Anderle 1998, 79.

¹¹ Milligan 1975, 18; Chipman – Joseph 1999, 233–234; McDonald 2010, 24.

¹² Narrett 2002, 204.

¹³ Az önkénteseknek havi negyven dollárt ajánlottak fel, s egy *league* (4428 *acre*) földet az elfoglaló texasi területekből. Fehrenbach 1968, 122–123; Milligan 1975, 60–61.

Magee vezetésével 1812. augusztus 8-án lépte át a Sabine folyót, majd megindult Texas belseje felé.¹⁴ La Bahía erődjét könnyedén elfoglalták, majd támadást indítottak San Antonio ellen. 1813. március 2-án a város közelében, Salado Creek mellett lezajlott csatában az amerikai önkéntesek, mexikóiak és indián segédcapatok alig húsz perc alatt hatalmas vereséget mértek a royalistákra.¹⁵

Ezek után Salcedo és Herrera számára a fegyverletétel maradt az egyetlen lehetőség. 1813. április 2-án a kormányzó és a városi tanács átadta San Antoniót a köztársaságiaknak. A győzelem nyomán a felkelők a város főterén felhúzták az első Texasi Köztársaság zászlaját.¹⁶

A foglyok nem számíthattak irgalomra. Feltétel nélkül adták meg magukat, s a város utcáin gyülekező tömeg véres bosszút követelt. Másnap, április 3-án a villámhárgyaláson Salcedót, Herrérát és tizenöt tisztjüket bűnösnek találták a felkelők ellen elkövetett tettek miatt és halálra ítélték őket.¹⁷ Az amerikai katonatisztek azonban ellenezték a kivégzések végrehajtását, s helyette azt javasolták, hogy a royalistákat Texistől távol, amerikai területen zárják börtönbe. Úgy tűnt, Gutiérrez és társai egyetértenek ezzel, s a tizenhét fogoly hátrakötött kézzel, mexikói katonák kíséretében még aznap éjjel elhagyta San Antoniót. A védtelen foglyokat azonban hamarosan leszállították lovaikról, és Salado Creek közelében számos kézzelírásos halálra gyilkolták. A megcsönkített holttesteket a vérengzés helyszínén temetetlenül hagyták.¹⁸

Salcedo és társai lemezárllása megdöbbenést váltott ki az amerikai önkéntesek körében és a köztársasági sereg mexikói tagjai között. Nem váratott sokáig magára a royalisták ellenakciója sem. Ebben vezető szerep jutott Joaquín de Arredondónak, a Keleti Belső Tartományok katonai parancsnokának, aki több mint hétszáz katonát toborzott a felkelők leverésére.¹⁹

1813. augusztus 18-án San Antonio közelében, a Medina folyó mellett került sor Texas történetének egyik legvéresebb csatájára, melynek végén a körülbelül 1400 fős köztársasági seregből alig százan maradtak életben, miközben Arredondo mindössze ötvenöt embert veszített. Őket másnap tisztességgel eltemették, a lázadók holtteste azonban napokon át a csatatéren hevert.²⁰ A csata után a rojalisták visszafoglalták Texist. A megtorlás elől több százan keltek át a Sabine folyón Louisianába, köztük Gutiérrez is. San Antonióban a lázadók vagyonát elkobozták, s azokat a *tejanókat*, akikről azt gyanították, hogy a köztársaságiakkal szimpatizálnak, kivégezték. Több mint háromszáz férfit lőttek agyon, az asszonyokat pedig összegyűjtötték és arra kényszerítették, hogy a spanyol katonák számára ételt készítsenek. A Nacogdochesben élők hasonló sorra jutottak. Az utánpótlási nehézségekkel küzdő csapatok egész Texist feldúlták.²¹

¹⁴ Milligan 1975, 54; Chipman – Joseph 1999, 236.

¹⁵ Több mint háromszáz royalista meghalt és hatvan fogságba esett. A köztársaságiak között mindössze hat halott és huszonhat sebesült volt, s jelentős zsákmányt (ágyúkat, fegyvereket, ellátmányt) szereztek. Milligan 1975, 73–74; De la Teja 2010, 32.

¹⁶ Chipman – Joseph 1999, 238; Narrett 2002, 214.

¹⁷ Milligan 1975, 84.

¹⁸ Fehrenbach 1968, 124; Milligan 1975, 87; Narrett 2002, 212; McDonald 2010, 25–26.

¹⁹ Meinig 1993, 37; Chipman – Joseph 1999, 240, 242.

²⁰ Milligan 1975, 100–102; De la Teja 2010, 150; McDonald 2010, 28.

²¹ De la Teja 2010, 32, 197; McDonald 1975, 29.

Arredondo csupán néhány hétig maradt Texasban, de a letartóztatások, birtokelkobzások és kivégzések nyomán a tartomány szinte teljesen elnéptelenedett. Míg 1803-ban a hispán lakosok száma meghaladta a négyezret, ez kevesebb, mint két és félezer volt, amikor Mexikó 1821-ben végül kivívta függetlenségét.²²

Ebben a kétségbeejtő helyzetben érkezett meg a tartományba 1820. december végén Moses Austin, hogy amerikai családok számára letelepedési engedélyért folyamodjon a spanyol kormányzatnál. Elmondta, hogy mivel korábban a Louisiana-vásárlás részét képező Missouriban élt, rendelkezik spanyol állampolgársággal, ezért a vidék amerikai birtokba kerülését követően élni kíván azzal a jogával, hogy áttelepedjen a spanyol kézben lévő területre. Antonio Martínez kormányzó először elutasította kérését, de hamarosan belátta, hogy Austin terve talán az utolsó esély Texas számára, így engedélyt adott háromszáz amerikai család betelepítésére.²³ Austin kérésére ekkor fia, Stephen is Texasba indult, hogy együtt kezdjék el az új vállalkozást. Moses azonban tüdőgyulladást kapott és váratlanul meghalt, így az első amerikai kolónia létrehozása fiára, Stephen F. Austinra maradt.

Amerikai bevándorlás Texasba, 1821–1825

Austin bizakodva kelt útra, de váratlan fordulattal kellett szembenéznie, amikor 1821. augusztus 12-én megérkezett San Antoniába. A győztes forradalmat követően a város Mexikó függetlenségét ünnepelte. Szerencsére Martínez kormányzó elismerte apja adományának örököseként és támogatta telepítési tervét. Ennek értelmében minden családfő 640 *acre*, vagyis több mint 250 hektár földet igényelhetett a maga számára, további 320 *acre*-t felesége, 160 *acre*-t minden gyereke és 80 *acre*-t minden rabszolgája után.²⁴ Stephen Austin felderítő útját követően a Brazos és a Colorado folyó alsó folyásánál választotta ki a létrehozandó telep helyszínét. Ezek után figyelmét a telepesek toborzására fordíthatta. Késő ősszel visszatért Louisianába, hirdetést tett közzé, s decemberben már az első telepesekkel megalapította a Brazos folyó mentén San Felipe de Austin városát, Texas első amerikai települését.²⁵

Birtokadományához azonban megerősítést kellett kérnie az immár független állam törvényhozásától is. Mexikóvárosba utazott, ahol 1823. április 11-én a mexikói kongresszus sokkal kedvezőbb feltételekkel fogadta el tervét, mint ami javaslatában szerepelt. A telepesek többsége 4605 *acre* földet igényelhetett, hat évre adómentességet kaptak, s a birtokért a mexikói kormánynak nem is kellett fizetniük, csupán némi illetéket a tulajdonjog bejegyzéséért.²⁶

A mexikói kongresszus meg akarta tiltani a településen a rabszolgatartást. Elvből Austin is ellenezte a rabszolgaság intézményét, de tudta, hogy a bevándorlók többsége ragaszkodna az évtizedek során megszokott munkaerőhöz. A segítségével Texasba érkező telepesek már elkezdték megtisztítani, feltörni és megművelni a földet a Brazos folyó mentén. Ráadásul egyre inkább elterjedt a vidéken egy új gyapotfajta, ami jobban ellenállt a gombáknak, nagyobb méretű termést hozott, s nagyobb haszonnal is kecsegtetett. Mindehhez pedig gyakorlott gyapotszedőkre, vagyis rabszolgákra volt szükség. Mexikó nagy részén azonban egyáltalán nem alkalmaztak rabszolgákat, ráadásul sokan az emberi szabadságjogokra hi-

²² Weber 1982, 10; Weber 1992, 299; Chipman – Joseph 1999, 247.

²³ Cantrell 1999, 85–87; Nevin 1975, 24.

²⁴ Cantrell 1999, 94; Wexler 1991, 92. 1 *acre* = kb. 4046 négyzetméter = 0,4 hektár.

²⁵ *Permit and Conditions for Colonization, November 23, 1821*. In: Barker 1924, 435; Cantrell 1999, 97; Nevin 1975, 26.

²⁶ Nevin 1975, 32.

vatkozva, erkölcsi okokból is ellenezték az intézmény fenntartását. Ugyanakkor a Texasban élő mexikóiak továbbra is az amerikai bevándorlás ösztönzésében látták államuk gazdasági megerősödésének, védelmének és politikai stabilitásának zálogát, ezért köztes javaslattal álltak elő. Hosszú vitákat követően végül kompromisszum született. Az 1823. január 4-én elfogadott törvény értelmében betiltották a rabszolga-kereskedelmet. A telepesek magukkal vihették rabszolgáikat, de megérkezésük után már nem adhatták el őket, a rabszolgák gyermekei pedig 14. életévük betöltése után felszabadultak. Ez azt jelentette, hogy a rabszolgaságot nem azonnal kívánták felszámolni, hanem fokozatosan.²⁷

Austin és azok az amerikai és *tejano* társai, akik folyamatosan lobbiztak azért, hogy a kolonizációs törvény feltételei ne legyenek túl szigorúak, átmenetileg fellélegezettek. A helyzet azonban ismét változott, amikor 1823 márciusában Antonio López de Santa Anna és követői lemondatták Augustine de Iturbide császárt és minden, a császárság idején elfogadott törvényt megsemmisítettek, beleértve a kolonizációs törvényeket is. Csak Austin engedélye maradt érvényben, így ő addig monopóliumot élvezett az amerikaiak mexikói területeken történő letelepítésében, amíg el nem fogadtak egy új kolonizációs törvényt.

A császárság bukását követően a monarchista és konzervatív körökkel szemben a köztársasági és federalista érzelmű liberálisok kezébe került az irányítás. Már az újonnan megválasztott törvényhozás készítette el Mexikó alkotmányát, melynek értelmében az ország szövetségi köztársaság lett, és a központi kormányzat helyett számos kérdést az egyes államok hatáskörébe utaltak.

Egyelőre nem változott azonban a kormány rabszolgasághoz való viszonya. 1824 júliusában kongresszusi törvény tiltotta meg a rabszolga-kereskedelmet Mexikóban. De vajon ez azt jelentette, hogy személyes használatra sem lehetett bevinni rabszolgát? Az amerikai gazdák és a *tejanók* többsége az utóbbi mellett foglalt állást, de nem lehetett tudni, a rabszolgaság engedélyezéséről szövetségi szinten döntenek-e vagy az egyes tartományokban. Az alkotmány végül nem tett említést a rabszolgaságról, így az egyes államok hatáskörébe utalta a kérdést.²⁸

1825-ben a mexikói kongresszus két törvényt hozott a bevándorlással kapcsolatban. Az egyik véglegesítette Mexikó északi határát és döntött az egyes tartományok státuszáról is. Mivel Texas népessége továbbra is alacsony volt, ezért összekapcsolták nyugati szomszédjával, Coahuilával. Az új közigazgatási egység képviselői mandátumot is kapott. Azonban Coahuila-Texas fővárosa Saltillo lett, ami majdnem 800 kilométerre volt San Felipe de Austintól. Igaz, ez még mindig kedvezőbb volt, mintha hivatalos ügyeiket Mexikóvárosban kellett volna intézniük.

A másik törvény a központi kormányzat helyett az egyes államok hatáskörébe utalta a bevándorlás szabályozását. Coahuila-Texas szélesre tárta kapuit a telepesek előtt. Ezentúl nemcsak Austin és a hozzá hasonló vállalkozók (*empresariók*) kaphattak közvetlenül földet, hanem magánszemélyek is. Egy felnőtt férfi 4605 *acre*, vagyis több mint 1800 hektár nagyságú birtokra volt jogosult. A telek általában két részre oszlott: 177 *acre* földművelésre, 4428 *acre* pedig állattenyésztésre volt alkalmas. Ahol lehetett, az öntözés feltételeit is biztosították.²⁹ A következő évtized folyamán huszonöt Austinéhoz hasonló szerződés

²⁷ *The Imperial Colonization Law, January 4, 1823.* In: Wallace – Vigness 1963, 47–48; Wexler 1991, 93.

²⁸ Torget 2015, 77–78.

²⁹ *The Coahuila–Texas State Colonization Law, March 25, 1825, Article 8, 9, 12, 32.* In: Wallace – Vigness 1963, 49–50.

született, s maga Austin is számos új engedélyt kapott. Az *empresariók* minden esetben a kormánnyal kötöttek megállapodást és vállalták, hogy hat éven belül 100–800 családot telepítenek le. Minden száz család után 23 000 *acre* földet kaptak, s tőlük 60 dollár közvetítési díjat kérhettek a birtokért.³⁰ San Felipe de Austin is tovább gyarapodott. Az 1825-ös census szerint már 1800 lakosa volt, közülük 443 rabszolga.³¹

A közel 2000 hektár óriási birtoknak számított, szinte senki sem tudta megművelni az egészet, de jó befektetésnek ígérkezett, hisz a később érkezőknek el tudták adni. Így minden gazda bizonyos értelemben földspekuláns is volt. Azok az ültetvényesek, akiknek sok rabszolgája volt, gyakran adtak bérbe másoknak. Austin maga is gyakran vett bérbe rabszolgákat, bár legtöbbször csak a ház körüli munkákra alkalmazta őket. Közben pedig minden lehetséges módon próbálta a gyapottermesztést elősegíteni. Gyapotmagtalanító gépeket vásárolt, folyamatosan tárgyalt, szervezett. Szorgalmazta a kikötők építését is a Mexikói-öbölben és a Brazos folyón, mivel a gyapotot először New Orleans kikötőjébe kellett elszállítani, onnan pedig tovább az USA keleti partjára, Franciaországba vagy Nagy-Britanniába. Az 1820-as évek közepén körülbelül 400 000 fontnyi, vagyis közel 180 tonna gyapotot termeltek évente Texasban. A vállalkozások gyarapodásában óriási szerepe volt a New Orleans-i kereskedőknek, nem csupán a gyapot felvásárlásában, értékesítésében, szállításában, hanem a gyapottermesztőknek (amerikaiaknak és *tejanóknak*) nyújtott hitelek révén is.³²

Egyre több amerikai érkezett, de még viszonylag kevés közvetlen kapcsolatuk volt a mexikóiakkal, hisz a telepesek leginkább Kelet-Texasban, a Brazos és a Colorado folyó közötti területen szereztek birtokokat, míg a *tejanók* többsége a tartomány nyugati részén élt.

A rabszolgasággal kapcsolatos rendelkezések Mexikó északkeleti határvidékén, 1826–1829

Coahuila-Texas törvényhozása 1825-től kezdve dolgozott az állam alkotmányának elkészítésén. A bevándorlás szabályozásán kívül számos kérdés volt napirenden, köztük a rabszolgaság engedélyezése. A Saltillóban összegyűlt képviselők 1826 novemberében az alkotmánytervezet 13. cikkelyében a következőket fogalmazták meg: „Az állam teljes mértékben és örökre megtiltja a rabszolgaságot egész területén, és azok a rabszolgák, akik már az államban élnek, attól a naptól fogva szabadok lesznek, hogy e fővárosban kihirdetik a cikkelyt.” A tervezetben a tulajdonosok kárpótlásával kapcsolatban is szerepelt egy halvány ígéret, de arról nem esett szó, hogy azt mikor és milyen formában kapják meg.³³ Amikor 1826. november 30-án megkezdődött a törvényjavaslat nyilvános vitája, a kongresszus elnöke, José María Viesca felszólalásában további egyeztetéseket javasolt. Időközben ugyanis több petíciót is eljuttattak hozzá az amerikai telepesek, melyben a tervezet módosítását kérték. Viesca maga is azok közé a *tejanók* közé tartozott, akik Texas gazdasági gyarapodása érdekében támogatták a további bevándorlást az Egyesült Államokból. Ezért bár hangsúlyozta, hogy az emberi szabadságjogok védelmében és filantróp szempontból is egyetért a rabszolgák felszabadításával, arra is rámutatott, hogy az állam anyagi helyzete nem tenné lehetővé a gazdák azonnali kárpótlását. A tervezetet úgy kívánta módosítani, hogy azok, akik már rabszolgaként éltek az államban, életük végéig rabszolgák is maradjanak, az amerikai ültetvényesek számára pedig engedélyezzék, hogy a törvény közzétételét

³⁰ Nevin 1975, 33; Cantrell 1999, 174.

³¹ Wexler 1991, 93; Cantrell 1999, 176.

³² Torget 2015, 86–88.

³³ Torget 2015, 100.

követően további hat hónapig szabadon vihessenek be rabszolgákat Texasba. Ezenkívül azt javasolta, hogy a rabszolgák gyermekei ne tizennégy éves korukban váljanak szabaddá, hanem huszonöt évesen, mert akkor már képesek lesznek eltartani magukat.³⁴ Felvetését heves viták követték a kongresszusban és Texasban is. Gyűléseket tartottak, újabb petíciókat fogalmaztak meg, miközben az abolicionisták is egyre inkább hallatták a hangjukat és a rabszolgaság azonnali felszámolása mellett foglaltak állást.

1827. január 31-én ismét összeült a törvényhozás Saltillóban és végül a következő változatot terjesztették a képviselők elé. „Az államban senki sem születik rabszolgaként, és attól számított hat hónap elteltével, hogy jelen alkotmány szövegét nyilvánosságra hozzák az állam két központjában, a rabszolgák behozatala semmiféle indokkal nem engedélyezett.”³⁵ Ez a tervezet annyiban különbözött a korábbtól, hogy nem tettek említést benne a már az államban lévő rabszolgák felszabadításáról. Ugyanakkor a hathónapos időszak leteltével további rabszolgákat nem lehetett az államba vinni, s a rabszolgák születendő gyermekei már szabadnak számítottak. Így tulajdonképpen elmozdulás történt a rabszolgaság fokozatos, de teljes felszámolása irányába. Az amerikai ültetvényesek körében heves tiltakozást váltott ki a módosított javaslat, de hamar nyilvánvalóvá vált, hogy a mexikóiak nem fognak engedni még abban sem, hogy a fél éves türelmi időt meghosszabbítsák. Időközben elfogadták az állami alkotmány többi pontját is és 1827. március 11-én Saltillóban nyilvánosságra hozták a teljes dokumentumot, benne a rabszolgaságról szóló 13. cikkely módosított változatát.³⁶ Ezzel azonban a vita és a kompromisszumkeresés még nem ért véget.

A 13. cikkely betartása érdekében pontos nyilvántartást kellett volna vezetni minden rabszolgáról, férfiról, nőről és gyermekről egyaránt és azt rendszeresen frissíteni, nehogy az amerikai tulajdonosok elrejtsek a rabszolgáikat. Texasban azonban bár kihirdették a rendelkezést, de nem hajtották végre, az állam kormányzata pedig nem tudott neki érvényt szerezni. 1828 nyarán nem érkezett meg a cenzus Saltillóba. Ramón Músquiz, Texas politikai vezetője, aki a *tejano* elit más tagjaival együtt továbbra is az amerikai bevándorlás előnyeit tartotta szem előtt, nem túl meggyőző magyarázatot adott a központi kormánynak. Azzal érvelt, hogy az ültetvényesek nem tudnak spanyolul, így nem is tudták, hogy jelenteni kell a rabszolgák számát. Ráadásul az ültetvények távol vannak egymástól, így nagy nehézségekbe ütközik, hogy a hatóságok mindegyikre elmenjenek és ellenőrizzék őket.³⁷

A bizonytalan helyzet azonban gátolta a további amerikai bevándorlást, ezért valamit tenni kellett. Az amerikai telepesek 1828. március 31-én Austin vezetésével gyűlést tartottak, ahol áthidaló megoldásként azt javasolták, hogy ha a rabszolgák behozatalát tiltja a törvény, használjanak rájuk más elnevezést, legyenek „szerződéses szolgák”. Vagyis a gazdájuk kössön velük határozott időre szóló munkaszerződést és fogadjanak el egy törvényt, ami garantálja, hogy a területre történő bevándorlás előtt külföldön kötött szerződések érvényben maradnak.³⁸ A gyarmati korból már ismert volt ez a fajta szolgálat. Ha egy telepes nem tudta kifizetni az Atlanti-óceánon történő átkelést, egy másik vállalhatta helyette a költségeket, ő pedig „szerződéses szolga” lett. Az összeget azután 5–7 év alatt ledolgozta, s ami-

³⁴ Torget 2015, 110–112.

³⁵ Cantrell 1999, 190.

³⁶ *The Constitution of the State of Coahuila and Texas, March 11, 1827*. In: Wallace – Vigness 1963, 41–42.

³⁷ Torget 2015, 128.

³⁸ Cantrell 1999, 203–204.

kor lejárt a szerződés, szabad ember lett. A 19. század elején Mexikóban is létezett ilyen szerződéses szolga viszony. Egyfajta részesbérleti rendszer volt ez, melyben a nagybirtokokon dolgozó parasztok élelemért, szállásért, ruházatért, orvosi ellátásért cserébe dolgoztak. Bár névleg szabadok voltak, de elvesztették befolyásukat a munkájuk felett és nem tudtak a birtokról elköltözni sem, hisz a gazdájuktól függött életük minden része. Személyükben ugyan szabadok voltak, de földhöz kötötté váltak, míg megpróbálták ledolgozni adósságaikat.

Stephen Austin az Egyesült Államokba küldött levelek sokaságában magyarázta el, hogyan lehet a rabszolgaságot korlátozó törvényeket kikerülni. Még szerződés mintákat is küldött. Ezekben azonban a szolgálati idő nem 5–7, hanem 99 év volt. Gyakran megtörtént, hogy meghatározták, mennyi egy rabszolga ára (például 1000–1200 dollár), s azt kellett ledolgoznia egy adott időszak alatt. A szerződést gyakran New Orleansban írták meg egy ügyvéd előtt és a gazda megígérte, hogy felszabadítja a rabszolgát, amint ledolgozza az árát.³⁹

Austinék tervezetét a *tejanók* többsége is támogatta. Köztük volt José Antonio Navarro és José Miguel de Arciniega is, akik Texas képviselői voltak a saltillói törvényhozásban. 1828 áprilisában Navarro megpróbálta kihasználni, hogy a kongresszus a költségvetés vitájával volt elfoglalva, és benyújtotta előterjesztésüket. A Mexikóban is ismert szerződéses szolgálásra hivatkozva azt javasolta, hogy a texasi munkaerőhiány pótlására próbáljanak meg az USA északi, szabad államaiból telepeket vonzani, akik munkaerőként két, három vagy több évre szolgálatukba fogadnának szabad férfiakat. A képviselők többsége fontosabb kérdéssel volt elfoglalva, mivel a konzervatívok a kiadások csökkentését és a központi kormányzat nagyobb befolyását szorgalmazták. A csatározások közepette nem tudták felmérni a texasi kezdeményezés következményeit, így 1828. május 5-én megszavazták a javaslatot. Az 56. dekretum lehetővé tette, hogy egy másik országban kötött munkaszerződés révén további bevándorlók és további munkaerő érkezzon Texasba.⁴⁰ A kongresszus tehát engedélyezte a szerződéses szolgaság intézményét, s így, bár más elnevezéssel, de a rabszolgák bevitelét és a rabszolgaság fenntartását is.

Az amerikai telepek számára azonban ez nem jelentett teljes sikert, hisz a rendelkezés nyomán csak megkerülni tudták az alkotmány 13. cikkelyét, de attól az még érvényben maradt. Eközben a mexikói kormányzatot egyre nagyobb aggodalommal töltötte el a texasi amerikaiak növekvő száma és befolyása. Ezért Guadalupe Victoria elnök Manuel de Mier y Terán vezetésével megbízottakat küldött a határvidéken lévő helyzet felmérésére. Terán és társai 1828 tavaszától közel egy évet töltöttek Texasban, s útjuk során részletes feljegyzéseket készítettek a látottakról. Ezekből kiderült, Terán már az első hónapokban azt a következtetést vonta le, hogy meg kell állítani az amerikaiak további betelepülését Texasba, s lépéseket kell tenni befolyásuk ellensúlyozására. Hiába került jó kapcsolatba Austinnal, az *empresario* nem tudta Terán véleményét megváltoztatni.⁴¹ A mexikói döbbenet tapasztalta, hogy a határvidék ellenőrizetlenségét kihasználva és a kormány szabályozását teljesen figyelmen kívül hagyva, egyre több amerikai foglalt magának földet Texasban. A hatóságok tehetetlennek bizonyultak a telepekkel szemben, a régióban élő mexikóiak számára pedig saját településeik léte is kérdéses volt, nemhogy fel tudták volna tartóztatni az „idegeneket”. Ezért fennállt a veszély, hogy a tartomány elvesz Mexikó számára.⁴²

³⁹ Torget 2015, 128–130.

⁴⁰ Torget 2015, 131–132.

⁴¹ Cantrell, 212–214.

⁴² Weber 1982, 167.

Az egyébként is komor hangú jelentés hatását még fokozta, hogy 1829-ben két alkalommal is kormányváltás történt Mexikóban. Az első alkalommal az előző évi elnökválasztás eredményét megkérdőjelezve Vicente Guerrero lázadást robbantott ki és áprilisban magához ragadta a hatalmat. A konszolidáció azonban hamar megakadt, mert júliusban spanyol csapatok szálltak partra Tampicónál, hogy megkíséreljék visszahódítani Mexikót. A kongresszus rendkívüli intézkedésekről döntött és a gyors mozgósítás nyomán sikerült visszaverni a támadókat. A mexikói sereget Santa Anna és Mier y Terán vezette.⁴³ Guerrero ezután a belügyekre fordíthatta figyelmét, s számos gazdasági és társadalmi reformot kezdeményezett. Ezek közül az egyik legfontosabb rendeletében 1829. szeptember 15-én eltörölte a rabszolgáságot.⁴⁴

Coahuilában szinte észre sem vették a rabszolgák felszabadítását, de más volt a helyzet Texasban. Ramón Músqiz nem volt hajlandó sem kihirdetni, sem végrehajtani a dekrétumot. Ő és a többi *tejano* arra próbálta kérni az állam kormányzóját, José María Viescát, hogy küldjön petíciót az elnöknek és kérje, hogy Texasszal tegyen kivételt. Arra hivatkozott, hogy a rabszolgák felszabadítása sértené a tulajdonhoz való jogot, amit pedig az alkotmány garantál. Arra is figyelmeztetett, hogy az amerikai telepesek így elveszítenék a munkaerőt és megrendülne a mexikói kormányba vetett bizalmuk.⁴⁵

1829 novemberében mégis kitudódott a hír a kolóniákon. Hatalmas volt a felháborodás és a tiltakozás az amerikaiak és a mexikóiak körében is. A *tejanók* attól féltek, hogy nem fogják tudni végrehajtani a rendelkezést, mert az amerikaiak fegyveres felkelést robbantának ki. Még a helyi kormány tagjai is ellenezték a rendeletet, mert úgy értelmezték, hogy a szövetségi kormányzat beleavatkozott az állam ügyeibe, amit ellentétesnek tartottak az 1824-es föderalista alkotmány elveivel.

Guerrero elnök rendeleti kormányzását lehetett azzal indokolni, hogy a spanyol támadás miatti háborús körülmények között ez szükséges volt, de valójában arra használta fel a helyzetet, hogy a központi kormányzat befolyását növelje. A szövetségi állam minden tartománya tiltakozott valamelyik rendelet miatt. Az ellenállás hatására 1829 végén Guerrero végül kiadott egy rendelkezést, mely Texas számára mentességet biztosított a dekrétum hatálya alól. Ennek híre december végén ért Texasba. Ezzel majdnem egy időben azonban felkelés tört ki Guerrero ellen. Az elnököt lemondásra kényszerítették, s bár elmenekült, hamarosan elfogták és 1831 februárjában kivégezték. A mexikói kongresszus szinte minden rendelkezését eltörölte, beleértve a rabszolga-felszabadításról szólót is.⁴⁶

Az új elnök, Anastasio Bustamente a centralizmus híve volt. A kormány több tagja is úgy érvelt, hogy a bizonytalan helyzet és instabilitás oka a föderalista rendszer volt, ezért további központosításra törekedtek. Ennek egyik eleme az amerikai bevándorlás korlátozása lehetett.⁴⁷ Hiába ápolta Stephen Austin jó kapcsolatot mind az új elnökkel, mind Teránnal, abbéli véleményükben nem tudta őket megingatni, hogy az amerikaiak befolyása Texasban immár Mexikó területi egységét veszélyezteti. Az egyetlen kérdés 1830 tavaszán az volt, milyen konkrét lépéseket kell az új kormánynak tennie a befolyás csökkentésére.

⁴³ Fehrenbach 1968, 176–177.

⁴⁴ Weber 1982, 170.

⁴⁵ Weber 1982, 176; Torget 2015, 144.

⁴⁶ Fehrenbach 1968, 177; Weber 1982, 170.

⁴⁷ Cantrell 1999, 217.

Terán még 1828 márciusában Guadalupe Victoria elnöknek írt jelentésében,⁴⁸ majd határterése után, 1830. január elején is felvázolt egy javaslattervezetet. Ebben a határvidék ellenkolonizációját javasolta, mexikóiakkal, illetve európai bevándorlókkal. Intézkedéseket sürgetett a kereskedelem fellendítésére Texas és Mexikó többi része között, s legfőképpen a mexikói katonai jelenlét növelésére az északkeleti tartományban. A mexikói kongresszus elé 1830. február elején került a javaslat és 1830. április 6-án vált törvénné.⁴⁹ A rendelkezések fordulópontot jelentettek Mexikó és Texas viszonyában.

A törvény intézkedett a meglévő erődök – San Antonio, Goliad és Nacogdoches – megerősítéséről, illetve új katonai helyőrségek felállításáról. Hat új *presidio* építését kezdték meg az amerikai kolóniák közelében a csempészet és az illegális bevándorlás megakadályozására. Terán azt remélte, hogy a közelükbe települő mexikói farmerek és kézművesek révén önálló katonai telepek jönnek létre. Ez azonban nem valósult meg.

A törvény érvénytelenítette a nem teljesített *empresario*-szerződéseket. Kivételt csupán azok jelenthettek, akiknek sikerült legalább száz családot letelepíteniük. Ilyen ügynök összesen kettő volt, Stephen Austin és Green DeWitt. Ha egy amerikai Mexikóba kívánt bevándorolni, megtehetette, de nem telepedhetett le az Egyesült Államokkal közvetlenül határos mexikói területekre. Mindez nagyon kedvezőtlenül érintette az amerikaiak helyzetét, de még nagyobb problémát jelentett, hogy az április 6-i törvény megtiltotta a rabszolgák bevitelét Texasba. A rendelkezés vonatkozott a szerződéses szolgákra is.⁵⁰

Az 1830. április 6-i törvény híre mind az amerikaiak, mind a liberális *tejanók* körében felháborodást váltott ki. Úgy vélték, a munkaerő elengedhetetlen az ültetvények gyarapodásához, ezért mindent megtettek annak érdekében, hogy akár engedély nélkül is rabszolgákhoz jussanak. Terán 1831 nyarán jelentette Mexikóvárosba, hogy nem sikerült lelassítani a rabszolgák illegális behozatalát. Mivel a rabszolgák mindegyike afrikaiak leszármazottja volt, azt javasolta, hogy a feketék bevándorlását tiltsák meg. Azt is belátta persze, hogy Texasban a fő probléma a kevés mexikói lakos és még kevesebb katona jelenléte, hiszen így nehéz volt feltartóztatni az amerikaiakat. „El fogjuk veszíteni az északi tartományokat” – írta 1832. július 2-án Lucas Alamánnak, a mexikói külügyminiszternek.⁵¹

Texas Mexikóhoz fűződő kapcsolata eközben tovább lazult. Ennek legfőbb oka az volt, hogy a korlátozó rendelkezések ellenére tovább folytatódott az amerikaiak bevándorlása a régióba. Míg 1830-ban számuk 10 000 fő volt, 1834-ben már 21 000.⁵² Pont az 1830-as évek elejére növekedett meg ugyanis óriási mértékben a kereslet a gyapot iránt Európában, s főként Nagy-Britanniában. Ekkorra értek be azok a folyamatok, melyek már a 18. század végén elindultak. Ely Whitney 1793-as találmánya, a gyapotmagtalanító gép ugyanis lehetővé tette, hogy könnyebben és gyorsabban el tudják választani a gyapotot a magtól és jóval hatékonyabb legyen a feldolgozás. Ennek hatására a gyapjú helyett egyre inkább a gyapot vált a textilipar nyersanyagává. A megnövekedett nyersanyagkereslet miatt pedig sokkal több munkaerőre volt szükség, ami továbbra is rabszolgák alkalmazását jelentette.

Ráadásul, míg egy gazda ugyanazért az összegért, amelyért az Egyesült Államokban csak kisebb birtokot kapott, Texasban óriási földet tudott vásárolni, s az ültetvényen kívül

⁴⁸ *Terán to President Guadalupe Victoria, Letter 1, Béxar, March 28, 1828.* In: Jackson 2000, 38–39.

⁴⁹ Cantrell 1999, 217–221; Weber 1982, 170.

⁵⁰ *The Law of April 6, 1830.* In: Wallace – Vigness 1963, 66–67; Calvert – De León 1996, 58–59.

⁵¹ Idézi Torget 2015, 155–156.

⁵² Weber 1982, 177.

még eszközöket és rabszolgákat is. Igaz, hogy közben bizonytalan volt a politikai helyzet és a rabszolgaság intézményének jövője is. A gyapottermesztés főleg Austin kolóniáján és Kelet-Texasban koncentráldott. A régió exportjának 96%-a innen származott. Így hatalmas elmozdulás történt Texasban. Megnőtt az egyre terjeszkedő amerikai települések gazdasági súlya, de a népesség összetétele is megváltozott, s ezzel együtt az amerikaiak politikai befolyása is nőtt.

Az amerikaiak két csoportra oszlottak: a Háborús Pártra és a Békepártra. Mindkettő nagyobb politikai autonómiát szeretett volna Texasnak, hogy legfontosabb céljait elérhesék. Ezek közé tartozott az 1830. április 6-i törvények visszavonása, a vámszabályok kedvező módosítása, a hatékonyabb igazságszolgáltatási rendszer kiépítése és a rabszolgaság fentartása. Alapjában véve ezek gazdasági kérdések voltak, kedvező megoldásuk a termés növekedésével és az üzleti lehetőségek javulásával járt volna. Ezek a gazdasági problémák azonban politikai megoldást kívántak, melyet viszont sem a szövetségi, sem az állami kormányzat nem tudott megtalálni. Ezért a Békepárt, melynek Stephen F. Austin volt az egyik legbefolyásosabb képviselője, azt szeretete volna elérni, hogy a mexikói kormány engedélyezze Texas számára a leválást Coahuiláról. A Wharton fivérek vezette radikálisok viszont magától Mexikótól akartak elszakadni.⁵³

Ekkor még legtöbbször továbbra is a mexikói politikai kereteken belül képzelték el a jövőt, s békés megoldást kerestek. A texasiak küldöttei 1832. október 1-jén, majd 1833. április 1-jén San Felipe de Austinban találkoztak, s petíciókat fogalmaztak meg, melyekben Coahuila és Texas különválását, az 1830-as törvény bevándorlás-ellenes részének visszavonását, illetve vámmentességet kértek. A különválást ugyan nem sikerült elérniük, de a mexikói kongresszus végül visszavonta az 1830-as törvény bevándorlás-ellenes részét 1834. májusi hatállyal. Ebben szerepet játszott az is, hogy 1833 januárjában a föderalista programmal induló Santa Anna elnökké választásával liberális fordulat történt az országban.⁵⁴

A reformok azonban hatalmas ellenállást váltottak ki az egyházban és a hadseregben, ezért 1834 tavaszán Santa Anna újabb, ezúttal konzervatív fordulatot hajtott végre és a saját kezében összpontosította a hatalmat. Centralistákból új kongresszust állított fel, feloszlatta az egyes államok törvényhozó testületeit és a közigazgatási rendszert is teljesen átszervezte, az államok helyett kerületeket alakítottak ki.⁵⁵

A centralista fordulat válságot idézett elő Coahuila-Texasban. Saltillo helyett még 1833-ban Monclova lett az állam fővárosa, de az ottani liberális politikusok nem fogadták el Santa Anna új kormányát 1834 nyarán. Erre válaszként a Saltillóban lévő politikusok Santa Anna mellett foglaltak állást és létrehoztak egy rivális állami kormányt, azt remélve, hogy az elnök megjutalmazza majd őket a hűségükért, s visszanyerhetik a fővárosi státuszt. A két kormány alatt azonban az állam anarchiába süllyedt, Monclovában pedig fegyveres megmozdulások törtek ki.⁵⁶ Az erőszak hamarosan átterjedt Texasra is.

A feszültségek növekedéséhez nagy mértékben hozzájárult, hogy éppen akkor kezdődött a gyapottermesztés növekedésével együttjáró gazdasági fellendülés, amikor a mexikói kormányzat központosító intézkedéseket fogadott el. Így elkerülhetetlenné vált a konfrontáció az amerikai telepések és a mexikói kormány, illetve a federalisták és a centralisták között.

⁵³ Weber 1982, 245; Calvert – De León 1996, 60–61.

⁵⁴ Weber 1982, 247.

⁵⁵ Cantrell 1999, 300.

⁵⁶ Weber 1982, 247–248.

1835. november elején Texas tizenkét városából ötvenöt küldött gyűlt össze San Felipe de Austinban, akik ideiglenes kormány felállításáról döntöttek. Ezután kiadtak egy nyilatkozatot, mely az amerikai függetlenségi nyilatkozat érvelésére emlékeztetett. Megállapították, hogy a centralisták „felbontották a Társadalmi Szerződést, mely Texas és a Mexikói Konföderáció többi tagja között létezett”. Elítélték Santa Anna zsarnoki rendszerét, és az ember „természetes jogaira” hivatkozva kijelentették, hogy a texasiak meg fogják védeni szabadságjogaikat és az 1824-es alkotmányt.⁵⁷

Még tartott a tanácskozás, amikor Santa Anna parancsot adott Texas megregulázására, és közel hatezer katonát vezényelt a tartomány ellen. Miután a mexikói sereg átlépte a Rio Grande folyót, a texasi küldöttgyűlés tagjai 1836. március 2-án kinyilvánították függetlenségüket.⁵⁸

A texasiak több alkalommal megütköztek a mexikói sereggel. Elszántságuk a veszteségek ellenére is töretlen maradt, s végül április 21-én a San Jacinto folyó melletti csatában Sam Houston vezetésével legyőzték Santa Anna katonáit.⁵⁹ A mexikói elnök fogságba esett és a velascói szerződésben elismerte Texas függetlenségét. Ezt azonban szabadulása után érvénytelennek nyilvánította, s a mexikói kongresszus sem fogadta el.⁶⁰

Az elszakadás kinyilvánítását követően a képviselők hozzákezdtek Texas új alkotmányának elkészítéséhez. Az Egyesült Államok több államának alkotmányát is felhasználva két hét alatt, 1836. március 16-ra készült el a dokumentum. Sajátos texasi jellegzetesség lett, hogy az elnököt három évre választhatták, egymás utáni két cikluson keresztül senki sem viselhetette a hivatalt, s a kongresszus beleegyezése nélkül az elnök nem vezethette csatára a hadsereget. Minden családfő 4605 *acre* földre tarthatott igényt. Az amerikai telepesek szempontjából az egyik legfontosabb döntés volt, hogy legalizálták a rabszolgaság intézményét, bár az afrikai rabszolgákkal történő kereskedelmet kalózkodásnak nyilvánították.⁶¹

A függetlenségi háború után jelentősen megnőtt az amerikai bevándorlók száma a Texasi Köztársaság területén. A fiatal állam azonban sorozatos gazdasági válságokkal küzdött, s állandó fenyegetettséget jelentett számára az is, hogy Mexikó megpróbálja visszafoglalni. Ezért több alkalommal is felvételét kérte az Amerikai Egyesült Államokba. Az amerikai kongresszus azonban, bár 1837. március 3-án elismerte Texas függetlenségét, négy hónappal később elutasította az annexióra vonatkozó kérelmét. Ennek legfőbb oka az lehetett, hogy az északi államok ellenezték a rabszolgatartó területek kiterjesztését. Az 1840-es évek közepén azonban változás történt. Az 1844-es elnökválasztási kampányban a területi terjeszkedés híve, James K. Polk az északnyugaton fekvő Oregon vidék és Texas egyidejű felvétele, s így az északi és déli területek közötti egyensúly fenntartása mellett érvelt és nyert. 1845 elején az amerikai Kongresszus két háza közös határozatot fogadott el Texas annexiójáról, mely 28. államként csatlakozott az Unióhoz.⁶²

⁵⁷ *The Texas Declaration of Causes for Taking up Arms against Santa Anna, November 7, 1835.* In: Wallace – Vigness 1963, 91.

⁵⁸ *The Texas Declaration of Independence, March 2, 1836.* In: Wallace – Vigness 1963, 98–99.

⁵⁹ Fehrenbach 1968, 229–233; Nevin 1975, 133–140.

⁶⁰ *The Treaty of Velasco, May 14, 1836.* In: Wallace – Vigness 1963, 117–118; Fehrenbach 1968, 241.

⁶¹ *The Constitution of the Republic of Texas, March 17, 1836.* In: Wallace – Vigness 1963, 100–106.

⁶² *The Resolution Annexing Texas to the United States, March 1, 1845.* In: Wallace – Vigness 1963, 146–147.

Összegzés

1821 és 1836 között a mexikói kormányzat szövetségi vagy tartományi szinten számos alkalommal tett kísérletet a rabszolgaság felszámolására, de Texast végül mindig mentesítették a rendelkezések hatálya alól. A rabszolgaság körüli bizonytalanság valószínűleg jó néhány ültetvényest visszatartott attól, hogy Texasba költözzön, de még így is folyamatos volt az amerikai bevándorlás.

A korai időszakban a népesség növekedéséről és összetételéről nehéz pontos adatokat találni, hiszen az első népszámlálás 1850-ben volt. A felmérés szerint ekkor Texas állam lakosainak száma 212 592, ebből 154 034 fehér, beleértve 14 000 mexikóit, és 58 558 afro-amerikaiakat, akik közül 58 161 rabszolga, 397 pedig szabad volt.⁶³ Ebből többen is megpróbálták visszafelé következtetni. Szerintük Mexikó függetlenné válásakor, 1821-ben körülbelül 2500 volt a Texas területén élők száma, s a népesség 1830-ra csaknem megnégyesződött, közel 10 000-re nőtt. Ekkor történt, hogy a mexikói kongresszus törvényben tiltotta meg a további betelepülést az Egyesült Államok területéről a határ közelében lévő régióba. Ez azonban már nem tudott gátat emelni a bevándorlók útjába. 1834-re a lakosok száma elérte a 21 000 főt, a Texasi Köztársaság megalakulása idején pedig már 40 000 volt, beleértve a mexikóiakat és a mintegy 5000 rabszolgát. 1847-re körülbelül 140 000-re emelkedett a lakosok száma, 102 961 fehér, illetve 38 753 rabszolga és 295 szabad fekete élt Texasban.⁶⁴

Bár a kortársak és egyes történészek körében is elfogadottá vált az a nézet, hogy a texasi függetlenségi háború az Egyesült Államok déli elitjének „összeesküvése” volt az ültetvényes gazdálkodásra alkalmas területek kiterjesztése céljából, a rabszolgaság körüli viták nem voltak közvetlen okai Texas elszakadásának. Az intézmény léte azonban mindig feszültségforrás volt a mexikói időszakban és az annexiót követően az Unióban is. A rabszolgaságnak Texasban formálisan a polgárháború után, 1865. június 19-én lett vége, amikor a megszálló szövetségi csapatok élén Gordon Granger tábornok megérkezett Galvestonba és Andrew Johnson elnök nevében bejelentette az Egyesült Államok fennhatóságának helyreállítását és a rabszolgák felszabadítását.⁶⁵

Bibliográfia

- Anderle 1998 = Anderle Ádám: *Latin-Amerika története*. Pannonica Kiadó, Budapest.
Barker 1924 = Barker, Eugene C.: *The Austin Papers*, Vol. I. Washington and Austin.
Berczeli-Nemcsényi 2019 = Berczeli-Nemcsényi Alex: Emigráció és abolíció – A texasi németek és a rabszolgaság. In: Ferwagner Péter Ákos (szerk): *Tehetségek a történettudomány szolgálatában V*. SZTE BTK, Szeged.
Cantrell 1999 = Cantrell, Gregg: *Stephen F. Austin, Empresario of Texas*. Yale University Press, New Haven and London.
Campa 1979 = Campa, Arthur L.: *Hispanic Culture in the Southwest*. University of Oklahoma Press, Norman.

⁶³ Richardson 1943, 188; Fehrenbach 1968, 287; Connor 1971, 173.

⁶⁴ Weber 1982, 177; Richardson 1943, 188; Fehrenbach 287; Connor 1971, 172. Szabad feketék nagyobb számban az 1840-es évek közepétől érkező német bevándorlók településein éltek. A német kolóniákról részletesebben lásd Berczeli-Nemcsényi 2019.

⁶⁵ Fehrenbach 1968, 394.

- Chipman D. E. – Joseph, H. D. 1999: *Notable Men and Women of Spanish Texas*. University of Texas Press, Austin.
- Connor 1971 = Connor, Seymour V.: *Texas. A History*. AHM Publishing Corporation, Arlington Heights, Illinois.
- De la Teja 2010 = De la Teja, Jesus F., ed.: *Tejano Leadership in Mexican and Revolutionary Texas*. Texas A&M University Press, College Station.
- Fehrenbach 1968 = Fehrenbach, Theodore Reed: *Lone Star. A History of Texas and the Texans*. Collier Books. A Division of Macmillan Publishing Company Inc., New York.
- Jackson 2000 = Jackson, Jack, ed., Wheat, John, trans., *Texas by Terán, The Diary Kept by Manuel de Mier y Terán on his 1828 Inspection of Texas*. University of Texas Press, Austin.
- McDonald 2010 = McDonald, David R.: *José Antonio Navarro: In Search of the American Dream in Nineteenth-Century Texas*. Texas State Historical Association, Austin.
- Meinig 1993 = Meinig, Donald William: *Imperial Texas. An Interpretive Essay in Cultural Geography*. Austin and London.
- Meinig 1993 = Meinig, Donald William: *The Shaping of America. A Geographical Perspective on 500 Years of History. Vol. 2, Continental America, 1800-1867*. Yale University Press, New Haven and London.
- Milligan 1975 = Milligan: J. C.: *José Bernardo Gutiérrez de Lara, Mexican Frontiersman, 1811-1841*, a Dissertation in History Submitted to the Graduate Faculty of Texas Tech University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy.
- Narrett, D. E.: José Bernardo Gutiérrez de Lara: *Caudillo of the Mexican Republic in Texas*, *Southwestern Historical Quarterly*, Vol. CVI, No. 2, October, 2002, 195–228.
- Nevin 1975 = Nevin, David: *The Texans*. TIME-LIFE BOOKS, New York.
- Richardson 1943 = Richardson, Rupert Norval: *Texas, The Lone Star State*. Prentice Hall Inc., New York.
- Torget 2015 = Torget, Andrew J.: *Seeds of Empire. Cotton Slavery and the Transformation of the Texas Borderlands, 1800-1850*. The University of North Carolina Press, Chapel Hill.
- Wallace – Vigness 1963 = Wallace, Ernest – Vigness, David M., eds.: *Documents of Texas History*. Steck, Austin.
- Weber 1982 = Weber, David J.: *The Mexican Frontier, 1821–1846. The American Southwest under Mexico*. University of New Mexico Press, Albuquerque.
- Weber 1992 = Weber, David J.: *The Spanish Frontier in North America*. Yale University Press, New Haven and London.
- Wexler 1991 = Wexler, Sanford, ed.: *Westward Expansion. An Eyewitness History*. Facts on File, New York, Oxford.
- Wittman 1971 = Wittman Tibor: *Latin-Amerika története*. Gondolat Kiadó, Budapest.